

1902. évi 10/I. sz.

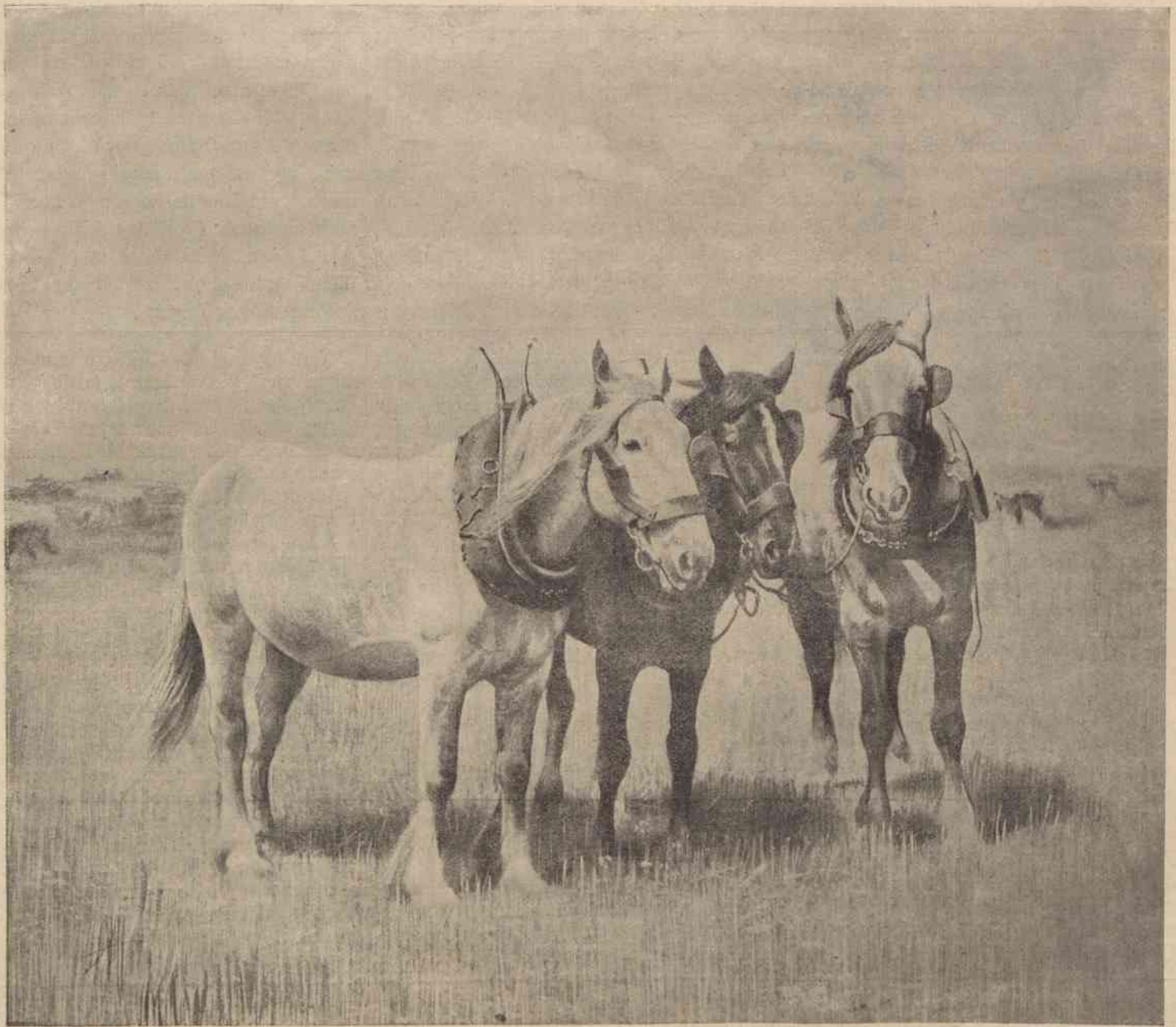
Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET FELÜGYELETE ALATT
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP

Előfizetési árak: Egész évre 10 kor. — fillér.
Félévre 5 „ — „
Negyedévre 2 „ 50 „
Egyes szám ára 20 fillér.

FELELŐS SZERKESZTŐ
JESZENSZKY PÁL
AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET
TITKÁRJA.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Budapest, IX. ker., Üllői-út 25. sz. (Köztelék).
Hirdetések díjazás szerint.
Kéziratokat a szerkesztőség nem ad vissza.

A munkatársak. (Szövegét lásd tárcza-rovatunkban.)

Majd csak kiüti magát a szeg a zsákból.

A bécsi húsháború idején «Bécsi krampuszok» czímen írva, kifejezést adtunk annak a meggyőződésünknek, hogy Ausztria, de különösen annak metropolisa, magyar vágóáru import nélkül huzamosabb időn keresztül meg nem lehet. Ez volt meggyőződésünk a német piacokra nézve is és ezért nem ejtett bennünket kétségbe az a bizonyos vám-mumus és sertéseink kitiltása sem, mert nem tartottuk lehetségesnek azt, hogy Németország képes legyen egyhamar és tartósan úgy fedezni ebbeli szükségletét, hogy a magyar áru kimaradását meg ne érezze.

A tények kezdik a mi fölfogásunk helyességét igazolni, mert ma már, közvetlenül a vámtételek nagy vajadásának idején ott állunk, hogy a *húsárakat egész Németországban emelik* s a hentesek és mészárosok tudtára adják a fogyasztóknak, hogy ez az emelés — a mely tetemes — nincs is arányban a *húskészítmények* bekövetkező áremelésével, mert ez utóbbiak ár-emelkedése még sokkalta *jelentékenyebb mérvű lesz.*

Igaz ugyan, hogy ezzel szemben a porosz mezőgazdasági kamara állatértékesítő központja siet a felől biztosítani a világot, hogy de bizony képes a német mezőgazdaság a német népet egymaga is jóféle hús-

sal ellátni, tehát egyáltalában nincs szerrinte szükség arra, hogy a bevétel előtt álló akadályok csak mérsékeltesse is; mindazonáltal, ha ez így volna is — pedig az összes jelekből ítélve nincs így s csak mesterséges erőfeszítésekkel tartatik fenn ennek látszata — még akkor is az ez idei takarmányszük év nagyban hozzájárul majd ahhoz, hogy ennek ellenkezőjét — épen a legerősebb hűsevő szezonokban — bebizonyítsa.

Egy körülmény már is letagadhatatlan, t. i. az, hogy augusztus havában a német főbb fogyasztóhelyeken a tavalyi augusztusi árakhoz képest a *sertésárak* valósággal ijesztően emelkedtek, a mi a *termelés* elégségességét távolról se illusztrálja, hanem a beállott szükségletet kérelhetlenül bizonyítja. 50 kilo élősúly ára emelkedett ugyanis a 10 legelsőrendű fogyasztó-piaczon 4 és 12 márka közötti összegben és pedig részletezve eképen: Berlin + 6'79; Breslau + 12'31; Magdeburg + 5'63; Dortmund + 8'12; Köln + 6'80; Frankfurt + 4'72; Drezda + 6'37; Lipese + 6'75; Hamburg + 7'11; Stuttgart + 11'12. Ebben csekély vizsgálat az, hogy augusztusban a *sertésárak majd minden évben* emelkedni szoktak s hogy 1897- s 1898-ban még magasabbak voltak az árak.

Részünkről a hazai *termelés* érdekei megóvásának lévén hivi, teljesen értjük s indokoltnak tartjuk, hogy más államok is

minden lehető elkövetnek ez érdekeik megóvására; azonban az extrém határán túl is vinni a dolgot, semmiféle államra nem lehet tartós sikerű s azért nem a káröröm beszél belőlünk az esetelt jelenségek konstatálásakor, hanem az a fölötti megnyugvás, hogy mindhiába: számot tesz a mi állattermelésünk nagyon. — Feleslegeink okvetlenül utat fognak találni Németországba s a tervezett magas vámtékonyára jelentékenyen csökkenteni fognak.

Épen e napokban kelt szárnyra a hír, hogy a német birodalmi kanczellár nyilvánkozta, hogy az indiskréció folytán napvilágot látott tervezet csak tervezet s nem a kormány végleg elfogadott autontarifája.

Nincs hát okunk a túlságos aggodalomra, s a fönt vázolt körülmények inteimül szolgálhatnak az el nem csüggedésre. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy összetett kézzel nézzük a dolog fejlődését sőt ellenkezőleg, a mondott körülmények serkentsenek bennünket azon utak és módok keresésére s föllelésére, melyek boldogulásra vezetnek e téren s szolgáljanak egyúttal újmutatóul arra, hogy miként a bécsi ijesztegetések — melyek megismétlésében a jó bécsiek legújában ismét örömet lelik — azonképen a német erőlködések is kell, hogy erejükől veszítsenek a kérelhetlen viszonyok s körülmények folytán. (y.)

TÁRCZA.

Rovatvezető: **Buday Barna.**

A munkatársak.

(Czímképünkhez.)

Az írás azt mondja: «Imádkozzál és dolgozzál». Ki merné tagadni, hogy korunk léha áramlatának daczára, van még ember, a ki gyengeségének érzetében, mindennap fölföházkodik a mindenek alkotójához segedelemért, áldásért, s áhitattal köszöni meg mindennap a vett jókat, miket pedig verejtékes munkával kiérdemelt.

A ki a «nagy» munkaidő, az aratás évadján tanulmányozza a mi népünket, le kell, hogy vegye előtte tiszteletteljesen a kalapját.

Nincs, nem lehet a földtekén istenfélőbb, munkásabb népet találni a magyarnál, ha látja, hogy munkájának meg van a méltányos gyümölcse. Ez a nép csak akkor feledkezik meg az Istenről, ha verejtékes munkájának meddőségét látja s ha becsületes kenyérkereső munkát nem talál.

Ne akkor tanulmányozzuk a magyar földműves népet, mikor munka híján családjával együtt elkeseredetten nyomorog, hanem tanulmányozzuk akkor, mikor van munkája, mikor dolgozik s a szerény megélhetéséhez szükséges kellékeknek birtokában van.

Egy tisztességtudó, istenfélő, minden jóra kész, kedvvel és páratlan erővel, kitartással, valóságos önfeláldozással dolgozó munkást látunk ilyenkor a magyarban, a ki ha családost, akár véráldozatot is hoz övéért.

A hajnali pirkadás ott éri már a munkatársaival az állatokkal együtt minden nap a munka terén s a késő éj veti csak nyugvásra.

A természetől pazar bőkezűséggel megáldott szívós testszervezete nem ismer ilyenkor legyőzhetlen nehézséget, s egy rövidke pihenés egy árnyékot adó fa alatt, egy szerény étkezés új erőt önt munkában fáradt tagjaiba, a munka sikerének tudata pedig szívébe, lelkébe.

S míg máskor még a kezén levő állatokkal, az ő munkatársaival szemben is gyakran elkeseredett és durva, megelégedésének idején gyöngéd, gondoskodó.

Nem egyszer lehet látni, a mint a barázdába, vagy fa alá állított lovait a pihenés idején becézgeti, kérges tenyerével simogatja, kötényével azok szemét törülgeti s hízog, dicsérő szavakkal illeti, mint akár a világ legelső lókedvelője, a nomád arabs.

Im képünk három igás lovat tüntet föl a 9 órai pihenés pillanatában. Gazdájuk még a hámat is levette róluk, hogy azzal is könnyítsen rajtuk. A jól táplált állatok csendben, állva pihenik fáradalmukat a boros ég alatt, a szabad levegőn. Nagy munkát végeztek ők is hajnal pirkadástól mostanáig: az aratógépet vontatták. Gazdájuk valamelyik buzakereszt mellett pihent s úgy gyönyörködött a három szép jószágban, melyet a fényképész hevenyében «lekapott».

A becsületes, munkás életnek, a mi állati munkatársaiknak az életet adó területnek egyik fenséges tükörcserepe ez a kép, mely hazánkban sokszor a szem elé tárul. Érdemes volt megcsinálni, hogy hadd mutassa, hadd dicsérje és hadd juttassa eszünkbe az emberi és állati munka nagy becsét, világra szóló fontosságát, a mi nélkül nincs állam, nincs élet, mert nincs kenyér. M. K.

Legjobb szerkezet! Legnagyobb munkabírás!
Legkönnyebb hajtás! Legtökéletesebb fölözés!

A legjobb fölözőgép az Alfa-Separator.

Állattenyésztés.

Rovatvezető: **Monostori Károly.**

Gyakorlati etetési próbák fejőstehenekkel.

III.

(Melasszéval és malátacsirával.)

Lapunk 37-ik számában fönti czim alatt közöltem azokat az etetési próbákat, melyeket melasszéval és malátacsirával végeztem. Tisztába akarván lenni ezúttal azzal is, hogy a közölt etetési próbáknak megfelelő sikerrel nem járása, nem-e annak tulajdonítható, hogy a takarmányok tápanyagtartalma nem felelt meg az elmélet által előírt arányoknak, még egy próbát eszközöltünk ez irányban. — Megjegyzem azonban, miszerint e tekintetben is más alkalommal már nem egy kísérletet tettünk. E végből a már közölt rendes takarmányozásunkból az árpaszalmát elhagytuk s a közé úgy a melasszét, mint a malátacsirát fölvetjük. E kiegészítő kísérlet a következő eredményt mutatta:

	1000 kilogramm (2 darab) élőszúlyra											Eszik 1 l. tejre	
	1 napra			Táptartalom									
	kg.	K	l	Összeg	Száraz- anyag	Fehérje	Szén- hidrát	Zsír	Táp- arány	Naponkénti tej	K		
A már közölt rendes etetés- sel összesen	63	—	—	1 20	24-27	2-03	15-51	0-47	1: 7-1	13-3	—	9	
Árpaszalmát elhagyva, 2 kg. melasszé és 2 kg. malátac- sirával előbbieket szerint összesen	62	—	—	1 46-8	23-30	2-51	13-67	0-48	1: 5-8	14-22	—	10-3	
A táparány-elmélet szerint	—	—	—	—	25	2-4	12-5	0-4	1: 5-6	—	—	—	

Ezen etetés tehát már da' abonkivt 0-46 l. napi tejfölletet eredményezett. De ha főlszámítjuk a melasszé és malátacsirát s levonva az elhagyott árpaszalma értékét, a literenkint 12 filléres tejértékesítés mellett darabonkint és naponkint 7-8 fill. a veszteség a közönséges takarmányozásunkhoz képest. Vagyis több, mint az akármelyik közölt etetési próbánknál volt. Nem járt tehát kellő sikerrel itt sem a táparány-elmülethez való ragaszkodás. Pedig azt ezen etetéssel már, az elmélet által is megengedett csekély különbséggel elértük. — A szárazanyagnál ugyan mutatkozik hiány, de tekintve, hogy az állatok bőséges buzaszalmávali almozásban részesülnek s abból mindig szálalagatnak, a természet által kívánt mennyiséget ebből is pótolták.

Tudom, miként ezen gyakorlati kísérletek

ellen is több kifogás tehető. Nevezetesen, hogy nem vétetett számba a tej zsírtartalma, a testsúlynövekvés és hogy a takarmányok nem vegyelemeztek. De épen azért hangsúlyoztam, miszerint ezen próbák körülményeink között nem fizették ki magukat. És épen azért konkludálok oda, miszerint mindig a körülményeket kell számba venni. Azokhoz kell alkalmazkodni és nem azok alkalmazkodnak hozzánk. — Azért szenved hajótörést sok jó s új dolognak használata. Mert pl. hiába szándékozunk tejünket zsírtartalom szerint fizettetni, ha arra nincs elfogadható vevő, vagy minek igyekeznénk állatainkat súlyosabbá tenni, ha azok különben is megfelelő kondícióban vannak. Avagy hiában mondják veszedelmesnek a pl. ezen próbáknál is használt ügynevezett malomkonkoly etetését, a midőn az egyéb abrakfélék drágasága miatt inkább kifizeti magát s mérsékelt mennyiségben káros hatását nem tapasztaltuk.

A takarmányok vegyelemzését illetőleg, azok jó minőségűek lévén, az elfogadott számadatokhoz bátran alkalmazkodhattunk. Különben is, nagyobb takarmánymennyiségnél e tekintetben is teljes tökéletessé-

még alapos, biztos kísérletet nem tudok. Inkább csak következtetés. A mely kísérletet alaposan, biztosan és összehasonlítólag keresztül vinni nagyon nehéz, mert egyéb föltételek mellett, arra legkevesebb egy év lefolyása szükséges. De ha elfogadjuk is azon föltevést, még akkor is kérdés: arányban áll-e a fölhasznált több takarmány értéke az elért tejföllet értékével. A dolog hasznossága pedig ezen fordul meg.

Az intenzív takarmányozás javára számítható még az ennek következtében származható több és jobb trágya, mi kétségtelennek látszik, de kevés különbség eredményét alig lehet e tekintetben is a gyakorlatban konstatálni.

Mindezek csak azt bizonyítják, hogy mennyi körülményt kell tekintetbe venni az állatok takarmányozásánál s bizony sokszor mindent föl kell számolni, sokat meg elhagyni, hogy az haszonnal járjonak látszassék.

A tejértékesítés nagy szerepet játszik arra nézve, hogy miféle s mennyi takarmányfélét, respektive abrakot etethetünk haszonnal. Egy etetési próbánk alkalmazásával pl. 1 kg. tengeri-dara föbblettel 1/2 l. tejföllet származott; de a 1/2 l-re eső 6 fill. tejár mellett, a tengeri 8 fillérbe kerülve, ez sem járt haszonnal. Míg egy másik tejgazdaságban, hol a tej 16 fillérral értékesül, ezen etetés már közvetlenül kifizette magát. Így történik azután, hogy hallunk egyes tehenészetekről, hol költséges takarmányozás mellett haszonnal dolgoznak.

Tisztában áll azonban előttünk a dolog, midőn tudjuk, miszerint a tejet a közeli fővárosban egyenesen a fogyasztóknak tudják eladni 20 fillérral. Ha ily takarmányozást folytatna az a gazda, a ki csak 10 fillért kap tejéért, nagy deficzittel dolgoznék.

A táparány-elmélet szerinti etetés, a mint láttuk, ezen próbánál is a tej mennyiségére érdemleges hatással járt. De ha tekintjük a határozó végeredményt, a külterjesebb, a körülményekhez alkalmazott, olesóbbba kerülő takarmányozás mögött maradt. Nem az a főkérdés tehát, hogy mennyi a tej, hanem, hogy mennyibe kerül? A táparány-elmélet érvényben volt szabályait különben, mint ismeretes, ma már maga a tudomány döntötte meg. Most még ugyancsak inkább a hizlalás tekintetében.

Annak kétésségét a gyakorlatban már rég ismertük. Érdekes ez azért, mivel eddig azt hirdették egyedül helyesnek. Senki sem esalhatatlan tehát. A gazdálkodásban merev szabályokat fölállítani nem helyes. Mindenkor a körülményekhez kell alkalmazkodni.

Baly Kálmán.

MAGYAR MEZŐGAZDÁK SZÖVETKEZETE

Budapest, Alkotmány-utca 31. szám.

Szállítja a JENNER-PASTEUR-intéze o. ólányagait, PERTIK tánar felügyelete alatt.

Birkák, lovak, szarvasmarhák oltása lépfene és orbáncz ellen.

Rapid szerum a sertéseket 1-2 óra alatt megmenti. Tartós oltás alkalmazásánál a sertés k le nem fogynak és egy teljes évig védve maradnak. Az anyag hónapokig eltartható. Egyszerű, könnyű kezelés.

A rühetés beszüntetése.

Sertéshízalók nem szívesen vásárolják a ki nem miskárolt nőtény disznókat, sőt a legtöbb kiköti, hogy a megvásárolt falkában olyan sertés, a melynél a rühetés (ivarzás) fölléphet, ne legyen.

Már pedig fiatal állatok miskárolása különösen járványok uralgása idején, nem minden veszély nélküli, s a kiöregedett vagy egyáltalában a vénebb koczák ivartalanítása szintén veszélyes; a mellett pedig meg-
esik az is, hogy a kitűzött szállítási termi-
nisig megbízható miskárolóhoz jutni nem lehet és hogy a miskárolás némi súlyveszteséget is okoz: azért nagyon általános az, hogy a tenyésztő rühető koczáit fölbúgatja s megvemhesedett állapotban adja át a hízalónak, ez állapotnak kijelentése, vagy ki nem jelentése, illetőleg erre vonatkozó jóállás mellett, vagy a nélkül.

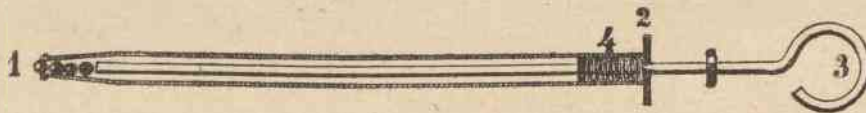
A következménye ennek vagy az, hogy a kocza a hízás java idejében lefiadzik s a hízaló, a ki a világra jött malacokat fölnevelni nem akarja, de arra berendezkedésénél fogva nem is képes — károsodik, vagy következménye ennek az, hogy a hentes a hízót megvásárolván s leolván, 5—8 és több időtlen vagy fejlődöttebb malacot

untalan föllépő folytatás a hízás menetét ne alterálhassa.»

Már idézett művem megírása alkalmával megforgott eszemben egy erre szolgáló eszköznek a megkonstruálása, de elejtettem ez eszmét, mivel nagy szükségét azért nem láttam be, mert a rühető kocza hüvelnyilása elég tág arra, hogy abba a seréteket ujjal betolhassuk és a méhbejuthatás is fennforog ilyenkor, mert a szájadék nyitva van: be kell ismernem azonban ma, hogy egy serét bevívó eszköz mégis nagy szolgálatot van hivatva tenni, mert egy ilyenl akkor is bejuttathatjuk a seréteket, mikor az állat nem rühes, időhöz tehát nem vagyunk kötve, a mi nagy előny.

Gyakorlati tapasztalatból biztosítván a tenyésztőt arról, hogy ezt a manipulációt a sertés jól állja s annak ártalmára semmikép sincs, jelzem, hogy egy magyar állatorvos éppen most mutatott be nekem egy általa szerkesztett efféle «méhbe serétet szóró» eszközt, melylyel ezideig majdnem kétszáz darab koczáat tett többé nem rühetővé, s az eljárás *egyetlen esetben se* hagyta még cserben.

Mint az itt levő vázlatos rajzból látható, ez az eszköz egy zink bádogból készített 20 cm. hosszú, posta-plajbásznyi vastag

Koczák rühetésének beszüntetésére szolgáló «méhbe serétet szóró» eszköz.

dobál ki abból, nem különben kárt szenvedvén.

Mellőzve annak fejtegetését, hogy ezen a kalamitáson a hízalókkal kapcsolatba hozott malacnevelő telepek létesítésével a hízalók javára okkal-móddal segíteni lehetne, arra akarom fölhívni a sertés-tenyésztő figyelmét, hogy igazság szerint ő idézvé föl (ugyan jóhiszeműleg) a kalamitást, illő, hogy annak megelőzésére ő tegye meg a kellő lépést, lehetőleg természetesen anélkül, hogy az reá nézve kárral járna.

Ha már a jelzett gyökeres segítség, a miskárolás, valami leküzdhetlen okból végre nem hajtható, módot kell keresnie arra, hogy a vevő jó os kivánságának, a rühetés föl nem lépésének biztosítása alakjában elég tétessék.

Az ivarzás föllépését koczában megakadályozandó, minden egyes állat méhhüvelnyén át 3—4 szem nyúlserétet juttassunk a méhbe; ez esetben a miskárolás kikerülhet, mert példák mutatják, hogy az ekként «megterhelt» méhü sertéseknél a rühetés elmarad.

A dolog kivitelére nézve «szülészeti műtét» című könyvemben ekképen nyilatkoztam: «A kocza hüvelyébe, minél mélyebben, 3—4 szem jól beolajozott 20 grammos serétet tölünk be ujjaink segítségével.

Ha ezek a méhbe juttathatók, annál eredményesebb. Más állatoknál ezt tenni ez ideig nincs szokásban, de indokolt lehet hízóba állítandó teheneknél, hogy a mind-

eső, melynek a méhbe tolandó vége (1) tompa, de kissé elvékonyított, másik vége pedig (2) körben peremes. E csőbe egy ugyancsak 20 cm. hosszú galamb tollszár vastag vaspálcza jár, melyet fogantyujánál (3) fogva annyira ki lehet húzni, hogy a cső csücskös végének ürébe, 3—4 drb apróbb nyúlserét egymás sorjába befér, de tovább nem, mert ezt a vaspálczára belül elhelyezett rugó (4) — mely egyszersmind a serétek kilökését végzi — nem engedi.

Ezen, a gyerekek sodronyrugós kis puszkájához hasonlóan szerkesztett eszközt «fölhúzva» seréttel megtöltve és jól beolajozva a hüvelyen és méhszájadékon keresztül annyira be kell tolni, hogy csücskös vége a méhbe érjen. Ha ekkor az ember a fogantyút elbocsátja, a rugó a vaspálczát meg-
rántja s a seréteket a méhbe löki.

Az eszköz még nincsen forgalomban, czélom azonban műszerésszel érintkezésbe lépni ez instrumentum sokszorosítása s lehető tökéletesbitése czéljából. Az egész különben oly egyszerű, hogy az első példányt egy községi kovács rajz után készítette 20, mondó husz fillérért, ügyesebb lakatos tehát könnyen előállíthatja bárhol is, az itt levő rajz és magyarázat nyomán.

Hogy az ilyen eszköz megfelelő nagyságban, folyton üzekedő és nem fogamzó, avagy egyéb okból hízóba állítandó tehenek folytatásának beszüntetésére is alkalmasnak bizonyulna-e, az kérdés, de részéről ennek valószínűségében hiszek és kísérletek tevésére merem biztatni az érdekelteket. Mert igaz ugyan, hogy hazánkban

tehenek miskárolásával egyik szakemberünk fényes sikerekkel foglalkozik, mégis annyira egyszerűbb, veszélytelenebb és olcsóbb az itt ecsetelt mód, hogy ha az teheneknél is sikeresnek bizonyul, egy igen jelentékeny vívmánynak lesz tekinthető.

Monostori Károly.

Állategészségügy.

Rovatvezető: Dr. Rátz István.

A húsvizsgálat és Koch új tana.

(*) A londoni gümökör-kongresszuson Koch tanár nagy meglepetésben részesítette a világot. A mint azt a lapokból is tudjuk, tényképen kimondta, hogy az állati és emberi gümökör két különféle betegség, illetőleg az emberi gümökör szarvasmarhára át nem vihető. E kijelentés különösen nagy horderejű közegészségügyi, valamint húsvizsgálati szempontból. Koch a modern húsvizsgálatnak és tejvizsgálatnak is hadat üzent tanával s ennek világában úgy tűnik föl az eddig követett tej- és húsvizsgálati rendszer, mint fölösleges, mint olyan, mely csak indokolatlan károsodást és zaklatást okoz. A húsvizsgálatnak kettős czélja van: egyrészt lehetővé tenni, hogy a fogyasztó közönség teljesen jóminőségű, az egészségre ártalmatlan húst élvezzen, másrészt a vizsgálat folyamán károsnak, a közfogyasztásra alkalmatlannak, esetleg ragadós fertőző betegség csiráival fertőzöttnek talált hús elvonása és megsemmisítése azon czélból, hogy az a betegséget emberre vagy állatra át ne vihesse. Ezek szerint tehát a húsvizsgálat a ragadós fertőző betegségek terjedését is akadályozza. Vannak ragadós fertőző betegségek, melyek esetén az állat husa közfogyasztásra egyáltalában nem bocsátható, ilyen a lépfene, veszettség stb.; de vannak olyanok is, melyek fennforgása esetén a hús részben vagy egészben, a betegség előrehaladt állapota szerint, még közfogyasztásra bocsátható (gümökör, sertésvész). A hús közfogyasztásra való bocsátásánál elsősorban az veendő figyelembe, hogy a kérdéses betegség, ha ilyen fennforgott, az emberre átvihető-e vagy sem s csak aztán az, hogy milyen minőségű a hús; tekintetbe kell venni továbbá, hogy a kérdéses betegség az állat szervezetét mennyire támadta meg, vagy mint mondani szoktuk, generalizált-e vagy csak lokális a kóros elváltozás.

Ha a hús az emberre veszélyes betegség csiráit rejti magában, úgy a közfogyasztás elől elvonandó még az esetben is, ha különben minősége kielégítő volna. Gümökör esetén, ha a májban, lépben, tüdőben találni kóros részleteket, gümökörös eseményeket, még az esetben is elvonandó a hús a fogyasztás elől, ha annak minősége teljesen kielégítő, mert ilyen esetekben föltételezzük, hogy a gümökör csirái az egész szervezetet ellettek, tehát generalizált gümökör; hús olyan szervekben találni gümökörös elváltozásokat, a melyekbe a fertőző anyag csak a vérkeringés útján juthatott.

Ez az elv vezetett minket és fog vezetni

még sok időn át, mikor a gümőkórban szenvedő állat husát a betegség elterjedési fokához mérten részben vagy egészben a fogyasztás elől elvonjuk. Ennek a nézetnek volt eddig az előharczósa Koch tanár is s most az eddigi tanaiban foglaltakkal homlokegyenest ellenkezőt állít.

E kérdés tisztázása természetesen nem oly könnyű, mint az az első pillanatra látszik s napirendre e fölött egyhamar nem térhetünk. Csak Koch* vallja az új tantézidőszerint s a kongresszuson részt vevők közül egyetlen tudós sem akadt, a ki Koch állításait, noha azokat állatkísérletekkel igyekezett bizonyítani s támogatni, magáévá tette volna. — Megengedem, hogy a gümőkór terjedésének lehetősége a közfogyasztási cikkek, illetve élelmiszerek útján nem oly nagy, mint a minőnek azt föltüntetni akarják, mindazonáltal itt a szigorral az ügynek csak hasznára lehetünk, mert a fertőző betegségek legveszedelmesebb alakjáról van szó, a rettegett, orozva támadó és legtöbbször gyilkoló gümőkórról, melynek terjedési módját minden tekintetben még nem ismerjük s így nekünk kell áldozatot hozni, mielőtt ő szedné közülünk áldozatait.

Ha a gümőkóros tej fertőző képességét tekintetbe vesszük, akkor a Koch-féle elméletalapját inogni látjuk, a mit nem kísérletekkel, hanem fölmerült esetekből levont tanúsággal lehet bizonyítani. Erre, azt hiszem, igen alkalmas Ollivier esete.

A chartres-i leánynevelő-intézet 30 növendéke, — mindannyi egészséges és egészséges szülék gyermeke, — bonczolás folyamán

tögygümőkórosnak bizonyult tehen tejét fogyasztotta s mindannyi megbetegedett gümőkórban, öt bele is halt. — De menjünk tovább.

Mazyck, a philadelphiai kórtani társulat múlt évi júniusi ülésén börgümőkór öt esetéről tett jelentést, melyekben a fertőzés bizonyíthatólag szarvasmarhától származó gümöbaczillusok útján történt; négy esetben a megbetegedett egyén állatorvos

* És Schütz, a berlini állatorvosi főiskola tanára, a ki a Koch tanát támogató állatkísérleteket végezte.

Rovatvezető.

volt.* A nyugati államok egyik-másikában külön törvény rendeli úgy a húsnak, mint a tejnek közfogyasztás előtt való állatorvosi vizsgálatát.

És azt hiszem, nem indokolatlanul, hogyha tekintetbe vesszük azt, hogy Huntington 4000 drb angol szarvasmarha között 20%-ot talált gümőkórosnak, Durham-ban hivatalos kimutatás szerint a szarvasmarhák közt a gümőkór 18.7%, Midlothian-ban 20%, Yorkshire-ben 22.8%, a London

Németországban 37—97% között változik!* Hogyha már most csak a tehenekben előforduló gümőkórra vonatkozó statisztikát nézzük, akkor még nagyobb százalékot találunk; példaképen álljanak itt a következő adatok: Szászországban 1899-ben levágott 48—72 drb között 35%, Berlinben 14,684 drb négy éven felüli tehen között 14,556 volt gümőkóros, vagyis 99%.

E számok sokat mondanak, de egyúttal indokolják is azt, hogy a hús- és tejvizsgálat teljesítésére kibocsátott intézkedések ha még oly szigorúak is, nem elégségesek arra, hogy a gümőkór elterjedését hathatósan gátolják, korlátozzák. S most, midőn hosszas vajadás után, s nagy pénzáldozatok árán sikerült ezen tagadhatatlanul üdvös intézkedéseket nemcsak életbeléptetni, hanem ezek közhasznú voltáról a nagy közönséget is meggyőzni, egy új, még csak esirájában levő elmélet kedvéért, azt hiszem, azokat nemcsak nem lehet, de nem is szabad félretenni. Különben maga a kongresszus is abban állapodott meg, hogy Koch tanár elméletét minden államban tanulmányoztatni javasolja, addig is azonban, míg a kérdés tisztázva lesz, maradjanak meg az életbeléptetett intézkedések.

De akkor is, ha a fenti állítás, hogy az emberi gümőkór szarvasmarhára át nem vihető, megállaná helyét, még mindig nem következik az, hogy az állati gümőkór ne lehetne és ne volna fertőzőképes az emberre.

Részünkről a kérdés e részét régen megoldottunk tudtuk s első sorban maga Koch hirdette, de új tanával

mindazt, a mit nem annyian egyformán tudtunk, most tagadásba veszi. Hiszen nehéz is annak pozitív alapon való megoldása, mert itt kísérletről nehezen lehet szó, hanem csakis feltétlenül megbízható megfigyelésekről, minőket e közlemény fentebbi soraiban fölhoztunk.

körüli tejgazdaságokban 25%, Edingburghban 40%. Dániában 158,991 tuberkulinózott szarvasmarha között 48,995 gümőkórosnak bizonyult = 31%; Norvégiában 30,787 drb közül 2589 = 8.4%; Svédországban 35,922 drb közül 15,203 = 42%; Belgiumban 60%; Massachussetts-ben 58.9%;

* Hasonló megfigyelés több is van az irodalomban följegyezve, a melyek közül itt csak a Pfeiffer, Lydin és Nocard közölte esetekre hivatkozunk, a melyekben beigazolható volt, hogy gümőkóros szarvasmarhák fölbontása vagy vizsgálása közben történt az emberek megfertőzése. Rovatvezető.

* A német vágóhidak 1895—7. évi kimutatásai szerint a levágott szarvasmarhák 6, 34—45, 10%-a bizonyult gümőkórosnak. Kívánatos lett volna, ha szerző fölemlíti, hogy az idézett adatok vágóhídi statisztika eredményei, vagy tuberkulinpróbák alapján nyert tapasztalatok-e? Rovatvezető.

A kisbéri Wenckheim-szobor.

A gümőkór terjedése egyik előmozdítójának tekintik a rossz higienikus viszonyokat. A szegényebb nép között mind nagyobb és nagyobb arányokat öltő gümőkór-halálozások okát azonban nem lehet csupán a rosszabb higienikus viszonyokra visszavezetni, hanem tekintetbe kell még venni azt is, hogy mostoha anyagi helyzete miatt, rosszabb provinenciájú, talán gyakran fertőzött tápszerekkel kell magát tengetnie. Az bizonyos, hogy mostoha higienikus viszonyok között a szervezet ellenálló képessége nemcsak hogy csökken, de el is veszhet ép úgy, mint a romlott, fertőzött és kevés tápláló anyagot tartalmazó tápszerekkel huzamosabb időn át történt táplálkozás esetén. És e tápszerek között első helyen áll, mint olesósága miatt legnagyobb mennyiségben fogyasztott s mai nézetek szerint nélkülözhetetlen élelmicikk: a tej. A romlott avagy fertőzött tápszerekben foglalt toxikus anyagok embernél, állatnál egyformán gyomor- és bélhurutra vezetnek s ilyen föltételek mellett, a talán gyengült gümöbaczillusok is halálos kimenetelű fertőzést eredményezhetnek. *Ollivier* fönt idézett esete még azt is bizonyítja, hogy egészséges és még rezisztens fiatal szervezetet is tönkre tehet a tej, ha gümöbaczillusokkal fertőzött. Ugyanezt igazolják az Angolország gyermekórházaiban gyűjtött tapasztalatok, a hol a bélesatorna gümökórja az esetek 2—30%-ban elsőleges megbetegedés, a mi ellenkezik *Koch* azon állításával, hogy a gümőkór elsőlegesen leggyakrabban a tüdőben szokott jelentkezni. Angliában 1.000.000 1 éves gyermek közül 4278 fiú és 3454 leány gümökórban hal meg. *

Érdekes tudni, hogy a gümökóros tej hány százalékát teszi ki a közfogyasztásra szánt tejnek; erre világot vetnek az alábbi adatok: *Bollinger* Münchenben 16·6%-ot talált gümökórosnak; *Obermüller* Berlinben 7·5%-ot; *Bung* Kopenhágában 15·5%-ot; *Fiorontini* Milanóban 10%-ot; *Délepine*; Manchesterben 25%-ot; *Hamilton*, *Boyce*, *Woodhead* Liverpoolban 29%-ot; *Martin*, Párisban 33%-ot; a párisi «Laboratoire Municipal» 40%-ot **

A hús- és tejjvizsgálat eddigi irányától e szerint nem szabad és nem lehet eltekinteni, mert nemcsak a közegészség ügy, hanem az állategészségügy érdeke is úgy kívánja.

Betegh Lajos.

Wenckheim Béla báró szobra Kisbéren.

A kisbéri ménesbirtok parkjában immár ott áll az a szobor, a mely a magyar lótenyésztés, a lóversenyügy meghonosítása s főleg egy mintaszerű ménesnek megalapításával elévülhetetlen érdemeket szerzett Wenckheim Béla bárónak emeltetett. — A lovasszobrot szeptember 30-án leplezték le Kisbéren, fényes vendégsereg, a kormányzat tagjai s lélekemelő ünnepség keretében. A szobor *Kemény* Gábor volt földművelésügyi miniszter által föllállított díszes

* Lauret 1899. április 22.

** The Veterinarian. 1901. auguszt. Vol. LXXIV. No. 884.

mauzoleum előtt áll, háttérben örökzöld fenyőktől övedzve, kitünő alkotásban, a mely *Padrusz* Jánost dicséri.

A leleplező ünnepélyen a kormányelnök, a miniszterek és közéletünk nagyjainak impozáns többségén kívül gazdasági egyesületek, az összes állam birtokok vezetője, továbbá Komárom és a szomszédos vármegyék képviseltették magukat. Az ünnep a Himnusz eléneklésével kezdődött, mely után szentviszlói *Dezsd* Gyula méneskari parancsnok szép beszédet intézett *Darányi* földművelésügyi miniszterhez, a ki válaszában méltatván *Wenckheim* Béla bárónak érdemeit gyönyörű beszéd kíséretében lepleztette le a szobrot.

A beszéd elhangzása után a «Szózat» hangjai zendültek meg, a melynek eléneklése közben lehullott a lepel s látható lett a szobor, melyet sikerült képben mutatunk be. Végül *Wenckheim* Hoyos Fülöp gróf, a család nevében mondott köszönetet *Darányi* földművelésügyi miniszternek a szobor föllállításáért.

Allatértékesítés.

Rovatvezető: **Dorner Béla.**

A szombathelyi sertéshizláló és húsfüstölő-gyár sorsa.

Midőn a sertésvész kitörése után Németország elzárta kapuit a magyar zsirsertések bevitele elől s ugyanakkor Ausztria is sok nehézséget támasztott sertésfölségeink elé: egy nagyon komoly és aggodalmas kérdés lépett előtérbe és várt megoldásra: az t. i., hogy miképen leszünk képesek nagy sertésfölségünket értékesíteni? Már akkor is ugyanazon megoldási mód látszott egyedül czélra vezetőnek s üdvösnek, melyet mi mindig hangoztatunk, azaz: a mily mértékben nehezül az élőállatfölségünknek *elő alakban* való kivitele útján való értékesítése, oly mértékben kell átmenünk arra, hogy ezen állatfölségnek nagy — s mindinkább nagyobb — részét *földolgozott hús alakjában* értékesítsük.

Az értékesítésnek ez a módja már azért is sokkal ajánlatosabbnak látszik, mert nem kell vele mindjárt az exportra kacsintgatnunk, hanem határunkon belül is boldogulhatunk vele, mert mint hiteles statisztikai adatokból tudjuk, hatalmas mennyiség az, melyet sonka, kolbászfélék alakjában Ausztriából s más országokból saját fogyasztásunk kielégítésére behozunk.

Épen ezért szinte érthetetlen, hogy a hazai szaksajtó az értékesítés ezen módozatával még alig foglalkozott, holott Ausztriában napirenden van e kérdés s Lajthán túli szakemberek már régebben kimutatták, hogy a húsfeldolgozó gyáraknak mily nagy jövője van *mindünk* s hogy az azokba befektetett üzleti tőke mily szép «polgári haszonnal» jutalmazná a fáradságot. Jutalmazná különösen akkor, ha ezen vállalkozás sikerrel vehetné föl a küzdelmet a cseh s morva húsfüstölő-gyárakkal, melyek készítményeikkel Magyarországot elárasztják.

Tökéletesen igaz, de csak akkor, ha megteremtjük az előfeltételeket legelső sor-

ban *ittthon*, mert azok ez idő szerint több mint kedvezőtlenek. Igazolja ezt az, a mit egy ily vállalatról előbbiekben elmondunk.

Egy osztrák volt katonatiszt hatalmas pénzüsszeggel Szombathelyen húsfeldolgozó gyárat létesített s fölvette a küzdelmet gyártmányainak megkedveltetésére s az idegen portékák kiküszöbölésére. Nem czélom, hogy e magánvállalkozás történetét ecseteljem, de miután e vállalat sorsánál a háttérben igen érdekes és megszívlelendő képek tárulnak elénk, röviden előadom azt, a mit az állatértékesítés ezen módjának tanulságára szükségesnek tartok.

Lovag *Aleinzinger* Frigyes 1898. évben Szombathely város közelében 450.000 forinttal egy modern berendezésű sertéshizlaldát és húsfüstölő gyárat alapított. A gyárat villamos üzemre s a legökéletesebb gépekkel rendezte be. A gyár naponta 70—80 drb sertést és 3—4 szarvasmarhát volt képes földolgozni sonkákban, különféle húsokban és közel 25-féle kolbász-készítményben. A gyár készítményeinek Francia-, Német- s Angolországban, Ausztriában, *sőt nálunk* is szerzett piacot és készítményei tisztaságra, jószágra, izlésességre, árra nézve megállták a kritikát. A mult évi párisi kiállításon egyik előkelő Restaurantban (Café de la Pays) a szombathelyi gyár készítményeit szívesen fogyasztotta a vendégsereg.

Az elért erkölcsi sikerek után azonban az *anyagi haszon* már nehezebben volt elérhető. A cseh, morva (prágai stb.) készítményekkel fölvett verseny nálunk idebenn saját piacainkon, a külföldi piacokon kifejlődött nehéz konkurrenzia, sok áldozatot követelt, melynek ellenértéke nehezen «folyt be», sőt ki is maradt. Jöttek a nehéz napok, a mult évek hanyatló zsirárai, az amerikai zsiradék beözönlése, a margarin s müzsírok terjedése, végül mult évi október 1-től a németországi kivitel lehetetlenné tétele. Mindezt azonban még kiheverte volna a vállalat, de nem bírta mege a reá kirótt közterhek, adók súlyát.

Szombathely város nem nyújtott neki kedvezményeket, sőt, mint másutt olvastam: «összes terheivel ráfeküdt s agyon is nyomta azt». A vállalat ugyanis szemledij címén (a behozott állatok után) 5500 koronát, köveztvám címén 6—8000 koronát, fogyasztási adókban 20.000 koronát, más címeken 6—7000 K-t összesen évenként 40.000 koronát szedett e kezdő és még támogatásra szoruló vállalattól, melyet az meg nem bírt s anyagi zavarokba jutott. A vállalat így 1901. év elején egy közkereseti társaság kezeibe ment át, s mint értesülünk, az új kezelés mellett sem képes már fönnállani s legközelebb teljesen fölhagy üzemével.

Tagadhatlan, hogy vannak még más, a lényegét szintén érintő s befolyásoló okok is, melyek ezen szép és üdvös vállalatnak virágzását megátolták, már hogy a vállalat vezetőségének hibájából vagy azon kívül-e, az nem tartozik ezúttal a dologra. Ezek egyike a drága építkezés, tehát a magas regie-költségek, másik ok az, hogy azon a vidéken nem volt meg a gyártáshoz szükséges minőségű s mennyiségű hússer-

tésfajta s így a vállalatnak messze vidékről, drágán kellett (sőt Horvátországból is!!) megfelelő minőségű s mennyiségű anyagot beszereznie, vagy pedig nem a legmegfelelőbb minőségű anyaggal megelégednie, a minnek bizony sokszor az előállított hús-készítmény adta meg az árát. A sikertelenség egyik főtényezője volt a magyar fogyasztóközönség közönye és a városi fogyasztási piacok csekély fölvevő képessége.

A közönség közönye azért, mert a mi közönségünk még mindig előnyt ad egy árunak, csak azért, mert az idegen és nem pártolja a magyar hazai készítményt, mint azt más nemzet teszi. A konzum csekély fölvevő képessége pedig azért, mert a sonka- és kolbászfélék fogyasztása nem tart lépést a lakosságunk szaporodásával — sőt fogy! Szegényedünk, sajnos! és a népesség nagy része rosszabbul táplálkozik. Így azután nem lehet nagy reménység még arra sem, hogy állatfölségünk egy részét földolgozott állapotban itthon értékesíthessük. Az ecsetelt viszonyok között tehát, látva a szombathelyi példát, reménységünk nem valami erős lehet, de azért végtelen elhibázott dolog volna azt állítani, hogy az állatfölségünknek földolgozott hús alakjában való értékesítése nem vezet célhoz.

Sőt inkább határozottan meg vagyok győződve, hogy csakis ezen értékesítési mód a «hátsó kapu», mely a szorongatott helyről a boldoguláshoz vezető útra visz. Csakhogy a szombathelyi gyár sorsa tanítson meg bennünket arra, hogy igenis csináljunk ilyen vállalatokat, de ne úgy, mint a milyen ezen vállalkozás volt!

Ézerféle föltételtől függ a boldogulás ebben is, de ha boldogulni akarunk, akkor minden föltételt tekintetbe kell vennünk.

teléseket támasztanak az osztrák kormány-nál a magyar állat és állati termények bevitelének megnehezítése céljából. A múlt ősszel a bécsi mézárások kezdeményezésére a bécsi községtanács a húsfogyasztási adónak a fölkeüldökre való áthárítása és az adás-vétel teljesen szabaddá tételének érdekében terjesztett föl memorandumokat a kormányhoz s a bécsi mézárások úgyszólván a községtanács támogatásával mondták ki és tartották fön két héten keresztül az ismeretes bojkottot. Ez utóbbit az osztrák kormány hajthatatlan magatartása miatt a bécsi mézárások leszerelni voltak kénytelenek, de kijelentették, hogy nem fognak a dologban megnyugodni s az agitációt folytatni fogják. Ennek tulajdonítandó a magyar állatbevitel ellen irányuló újabb merénylet. A bécsi községtanács legutóbbi ülésén ugyanis az egyik községtanácsos azt indítványozta, hogy a tanács intézzen a kormányhoz kérvényt az 1849 szeptember 21-iki császári rendeletnek oly értelemben való megváltoztatására, hogy vágott sertés Magyarországból csak osztrátnál állapotban, a testen lévő vesével és vese-zsírral legyen Alsó Ausztriába szállítható. Azt indítványozta továbbá, hogy kérjék meg a kormányt, hogy füstölt és sózott sertéshúsnak Magyarországra való bevitelét mindaddig tiltsa meg, a míg Magyarországon a sertésvész meg nem szűnik. A bécsi községtanács magyarellenés érületének fényes bizonyítéka, hogy ezt az abszurd javaslatot elfogadta és annak értelmében memorandumot fog az osztrák kormányhoz benyújtani. Abszurdnak mondjuk ezt az indítványt s azt hisszük jogosan, mert hiszen az Ausztria és Magyarország között megkötött állatforgalmi egyezményben világos intézkedések foglaltatnak a húsbevitel tekintetében s Magyarország részére biztosítva van az a jog, hogy oly hús, a mely egészséges állapotból származik és egészségügyi tekintetben kifogás alá nem esik, korlátozás nélkül vihető be Ausztriába. Az a javaslat, a melyet a községtanács elfogadott, a német hússzemle-törvény egyes intézkedéseinek kópiája, a melyet az osztrák kormány szövetséges társa ellen nem léptethet életbe s az állat-egészségügyi egyezmény értelmében föltétlenül kell, hogy elutasítson. Minden esetre azonban sajnálatos, hogy az osztrákok lép-ten-nyomon módokat keresnek állatbevitelünk megnehezítésére.

A kőbányai sertéskereskedelmi csar-nok szeptember 25-én tartotta rendes évi közgyűlését. A közgyűlésen fölolvastott évi jelentés behatóan foglalkozik sertés-kereskedelmünk kedvezőtlen helyzetével s a többek közt a következőket mondja:

Az állategészségügyi viszonyok megjavulásával a belföldi sertésforgalom teljesen szabaddá nem lesz tehető, a jelenleg főnálló forgalmi korlátozások enyhítése, produkcióink számára az elveszett osztrák és német piacok visszaszerzésére s annak a szerb importtal szemben való hatályosabb megvédése képezi azt a három sarkitételt, a melytől hazai sertésenyésztésünk produktívitásának visszanyerése függ. A sertés-kereskedelmi csarnok e három föladat érdekében fejtette ki működését, de eredmény nélkül. Az állategészségügyi szakferfiak és az ó

véleményük alapján az egyes államok kormányai — egyéb eszköz hiányában — még ma is az állatforgalmi korlátozások szigorításában látják a mentőszert a sertésvész ellen és így természetes, hogy nem lehetett a korlátozásoknak számbavehető enyhítését elérni sem itthon, sem a külföldön, daczára annak, hogy a gyakorlati élet elég bizonyosságot szolgáltatott arra, hogy a területi zárlatokkal és a forgalmi korlátozásokkal a sertésvézi kiirtani nem lehet. Ausztria és Németországot egészséges sertéseink importja nem veszélyezteteti különösen kőbányairól, hol a piac állategészségügyi viszonyai már évek óta kifogástalanok. A szerb sertések beözönlése egyre tart. Szerbiával szemben kormányunk még mindig nem látja elérkezettnek az időt ugyanannak a gazdasági védelmi politikának az inaugurálására, a melyet irányunkban Ausztria és Németországot követnek s a mely politika saját közigazdaságunk ezen ágazatának produktív kifejtését lehetetlenné teszi. Az 1900. évi szeptember 1-től 1901. évi augusztus végéig a sertésforgalom az előző évhez képest mégis emelkedett és még jóval nagyobb és kedvezőbb lett volna, ha Ausztria az 1899. évben kötött állatforgalmi egyezményt jóindulattal kezeli és oda irányult sertésbevitelünk elé akadályt nem gördít. A fölhozatal ugyanis az 1899—1900. évi 158.835 darabról 188.162 darabra szaporodott, e szerint az ez évi többlet 29.327 darab. Az elszállítás pedig az 1899—1900. évi 160.475 darabról 181.615 darabra emelkedett, a többlet tehát itt is 21.140 darab. Szomorúan konstatalja a jelentés, hogy a belföldi fölhozatal emelkedésével tartott a Szerbiából való fölhozatal emelkedése is, mert míg a múlt évi 82.098 darabbal szemben ez évben 85.411 darab sertés érkezett a belföldről, a javulás tehát mindössze csak 3313 darab, addig Szerbából a múlt évi 76.737 darabbal szemben összesen 102.751 darab sertés került piacunkra, a szerb import többlete tehát 26.014 darab. Maga a szerb import 102.751 darab, mennyiségileg is túlszárnyalja a belföld 85.411 darab fölhozatalt.

Őszi luxuslővásár. A Tattersallban szeptember 27-én nyílt meg az idei őszi luxuslővásár nagy érdeklődés mellett. A bejelentett 362 ló közül 318 jelent meg a vásáron. A vételkedv már az első napon is élénk volt, vevőkben nem volt hiány s a vevők közt sok külföldi, többek közt román, olasz és német vevő szerepelt. A luxuslővásárt 28-án délelőtt Darányi földmivelésügyi miniszteris megtekintette s közel ötnegyedóräig időzött kint a vásártéren. A második nap tartotta a zsüri bírálatot, a melynek eredménye a következő volt: a) *Négyes fogatok:* I. díjat Jankovics Bésán Elemér, II. díj Wenckheim Ferencz gróf négyese. Elismerő oklevelet nyert: Jászay István, Kármán Dezső, Viggázó Sándor gróf, Sebastiani Vilmos, Prónay Pál, Farkas Abraham négyese. b) *Hímtős kettős fogatok:* I. díj Korbuly István, a II. és III. díj jukker kettős fogatoknak jutott. Dicsérő oklevelet nyert Fischer Béla fogata. c) *Jukker kettősfogatok:* I. díj Jeszenszky József báró, Steiner Károly, Fáy Béla, II. díj Keller Béla, III. díj ifj. Tisza Kálmán gróf fogata. Dicsérő oklevelet nyert Viggázó Sándor gróf. Hátas lovagnál: I. díjat Schlezinger Samu, II. díjat Ráthonyi Rencz Henrik, III. díjat Griebisch Béla. Dicsérő oklevelet nyert: Perezel Dezső és Keglevich Miklós gróf hátasa. A lővásár forgalma volt: a 318 fölhozott ló közül 94, tehát 30% cserélt gazdát. Az átlagár 888 koronára rügött.

Különfélék.

Előfizetési fölhívás.

1901. évi szept. hó 1-én új előfizetést nyitunk az «Allattenyésztési és Tejgazdasági Lapok»-ra.

Azon t. előfizetőinket, a kiknek előfizetése szept. hó 30-án lejárt, fölkerjük, sziveskedjenek előfizetésüket mielőbb megújítani, nehogy a lap szétküldésénél zavarok álljanak be.

Az előfizetési pénzek beküldésére kérjük azt az utalványt fölhasználni, melyet a szept. hó végéig előfizetett olvasóinknak szept. 25-én külön levélben küldtünk meg. A ki netalán ezen utalványt nem kapta meg, az sziveskedjék előfizetését — a nev. lakás és utolsó posta kitüntetésével — közönséges postai utalványon mielőbb beküldeni.

Előfizetési ár:

Egész évre	--- --	10 kor.	— fill.
Félévre	--- --	5 kor.	— fill.
Negyedévre	--- --	2 kor.	50 fill.

Osztrák agyarkodás. Osztrák szomszédjaink a magyar állatbevitel elleni agitációval semmiképen sem akarnak fölhagyni s időről-időre újabb és újabb köve-

BECK ÉS GERGELY

BUDAPEST, V., Váci-út 12.

RUSTON-GŐZCSÉPLŐK

BENZINMOTOROK

GAZDASÁGI GÉPEK ÉS ESZKÖZÖK

GŐZGÉPEK

GŐZEKÉK

Erdélyi esász. és kir.
udvari
fényképész

müsterme
Budapest, IV., Ujvilág-utca 2.
a Kossuth Lajos-utca sarkán.

Elvállal felvételeket gazdaságokról,
mérsékelt árak mellett.

A földm. m. k. miniszter úr támogatásával kiadott

Képek Magyarország Állattenyésztéséből
című díszmunkája
bármily könyvkereskedésben megrendelhető.

Szabadalmazott
tejszállító kannák
tölgyfából.

A legolcsóbb, legtartósabb és leg-
kényelmesebb szállításra és tej-
gazdasági üzemhez

Marth és Társa
tejkanna-gyár

Alsó - Lieszkó pr. Bellus (Trencsénmegye).

Jencs-féle Magyar Restitutions-Fluid lovak és szarvasmarháknak.

Gazdaságban nélkülözhetetlen.

Az állatok izomerejét fokozza,
kifarósztja, erőssé teszi; meggátolja
a lábak merev bénulását, az intá-
gulást s az úgynevezett pókosodást.
Ára 2 korona. Postán 2.60 kor. bekül-
dése után bérmentve küldi

JENCS VILMOS gyógyszerész,
Bpest, II., Széna-tér 5. sz.

Főraktár: Dr. Egger Nándor gyógy-
szertára, Bpest, VI., Váci-körút 17.

Szuperfoszfátot, kénsavas-kálit, kénsavas-ammont,
Kovasavas-kálit (dohánytrágyázásra),
Chilisalétromot, Kainitot,
40%-os kálitrágyasót

és egyéb műtrágyaféléket elismert kitűnő minőség-
ben legolcsóbban szállít a

„HUNGÁRIA”

műtrágya, kénsav és vegyi ipar részv.-társ.

Budapest, V. ker., Fürdő-utca 8. sz.

MAGYAR ÉLELMISZERSZÁLLÍTÓ
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Budapest, VII., Kerepesi-út 20.

SERTÉSBIZOMÁNYI ÜZLET.

Sürgőnyez m: Consum, Budapest. * Telefon 25—02.

Sovány és hizott sertések vételét és eladását legelőnyösebb feltételek mellett közvetíti. Elvállalja **kőbányai szállásain** a sovány sertések kihizlalását és gondozását.

Közelebbi értesítéseket a társaság igazgatósága ad.

KURCZ L. és Társa

BUDAPEST,

VIII. ker. Szentkirályi-utca 13.

készíti a legjobb

CLICHÉT

mindennemű nyomtatványhoz.

KÖHLER ISTVÁN

fecskendő-, szivattyú- és tűzoltószer-gyára
ezelőtt GEITNER és RAUSCH cég tulajdona.

Városi iroda: Fürdő-utca 2. BUDAPEST Gyár: X., Felső vaspálya-u. 5.

Első Magyar Sertéshizlaló

Alapított 1869. Részvény-Társaság Alapított 1869.

BUDAPEST-KŐBÁNYÁN.

Ajánlja a t. gazdaközönségnek és sertéshizlalóknak a «Hizlalda»-állomás mindkét oldalán fekvő, mintegy 35.000 darab sertés befogadására alkalmas, czélszerűen berendezett szállástelepeit, melyek esatornázza, kütinő vízzel bíró ártézi-kúttal, vízvezetékekkel, szükséges eleségraktárakkal, két gőzmalommal és szállóval vannak ellátva. Foglalkozik: szállások bérbeadásával, szemes és darált eleség beszerzésével, bizományi bevásárlás és eladással, folyószámlára fizetéseket teljesít. A sertések kényelmes elhelyezése mellett ügyfeleinek igen mőrsékelt árákon a legmesszebb menő előnyöket nyújtja és a legbiztosabb kiszolgálásról gondoskodik. Utányomat nem díjaztatik.

A gödöllői m. kir. baromfitenyésztő
telep és munkásképző iskolánál

számfőlötti, mindkét nembeli plimut, langszán, kopasznyakú, fehér és sárga magyar, houdan, viandott és sötét bráma-tyúkok és pekingi kaesák, francia, bronz és fehér pulykák, emdeni ludak, fehér, szürke, bronz gyöngytyúkok és páváok október hó 1-től eladatnak.

Árak, tekintet nélkül a nemre, tyúkok, gyöngytyúkok és kaesáknál darabonként 10 korona, pulykák, ludak és páváknál darabonként 20 korona.

Megrendelések a megfelelő összeg előleges beküldése mellett a fenti telep és iskola vezetőségéhez intézendők.

A gödöllői m. kir. baromfitenyésztő telep és munkásképző iskola vezetősége.

Állatok vételének, eladásának

hirdetésére

legalkalmasabb, legezélravezetőbb

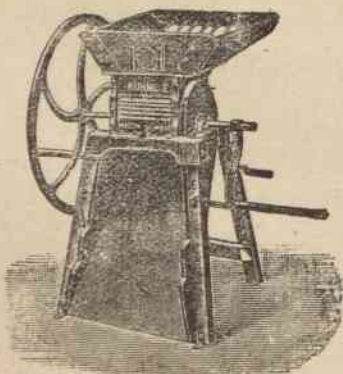
az

Állattenyésztési
és Tejgazdasági Lapok

hirdetési rovata.

A hirdetések díjszabását lapunk kiadóhivatala kívánatra megküldi.

Első díjak! Temesvár, M.-Vásárhely, Makó és Kecskemét. Első díjak!

Alakult
1856.

KÜHNE E.

Alakult
1856.

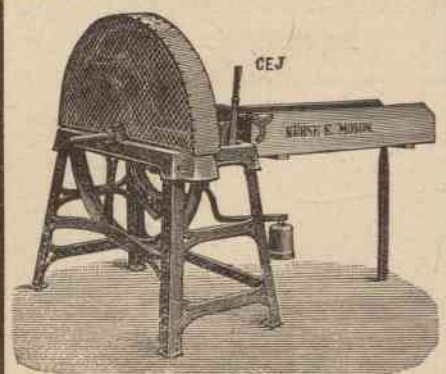
gazdasági gépgyára MOSONBAN.

A beálló től időnyre ajánlja legjobb rendszerű és leggondosabb kivitelű: szecs kavágóit, répvágóit, ered. angol „Rapid“ darálókat erőhajtásra, kukorica-morzsolóit, takarmánytüllesztőit.

A cég ajánlja: ik teljes takarmánykamra-berendezés ek tervezésére és eszközzésére.

FŐRAKTÁR: Budapest, VI. ker, Váci körút 57/a. szám.

Részletes árjegyzékek rendelkezésre állanak.

„MÉLOTTE“ szabadalmazott

TEJFŐLÖZŐGÉP

az országos tejgazdasági felügyelőség által 1901. márczius 13., 14. és 15-én rendezett tejfőzőgépversenyen egyhangulag

kitűnőnek elismerve.

Legkönnyebb hajtás! Legtökéletesebb főzés!

Legmagasabb munkabírás!

Teljes tejgazdasági berendezések.

FEHÉR MIKLÓS

gépgyár részvénytársaság

Budapest, V., Külső-Váci-út 80. sz.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Á magyar királyi államvasutak gépgyára gazdasági gépeinek eladása.

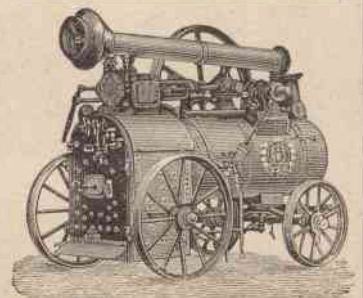
*

Használt és javított lokomobilok és gőzcséplőgépek.

*

Csereüzletek.

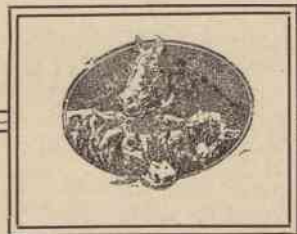
Mindennemű gazdasági gépek.

TENYÉSZ-

ÉS

HASZONÁLLAT-IMPORT

Pick Oswald

Budapest

VIII., külső Kerepesi-út 1. sz.

TEJGAZDASÁGI ZSEBNAPTÁR

az 1902. évre.

Harmadik évfolyam. Szerkeszti és kiadja

JESZENSZKY PÁL, az O. M. G. E. titkárja.

Meg fog jelenni az évi október hó elején.

A Tejgazdasági Zsebnaptár ára bérmentes küldéssel 3 korona 50 fillér.

Tejgazdasággal foglalkozóknak nélkülözhetetlen.

Megrendelhető az „Állattenyésztési és Tejgazdasági Lapok“ kiadóhivatalában, Budapest, Üllői-út 25.

1900-dik évi forgalom 26,000 zsák.

Felhívjuk

a t. cz. gazdaközönség figyelmét a budapesti gyapjuaukeziókra, melyek második sorozata

f. évi szeptember 18 és 19-én tartatik meg.

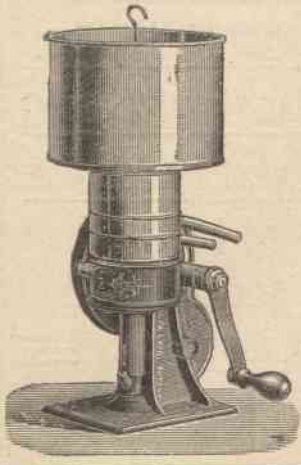
Az aukeziókra fölküldött és «Gyapju-árverési vállalat Budapest, Dunaparti teherpályaudvar» czimzett gyapjuküldemények a M. Á. V. összes vonalain tetemes díjkedvezményben, valamint ingyen raktározásban részesülnek.

Bejelentéseket elfogad és mindennemű fölvilágosítással szolgál

Gyapjuárverezési vállalat.

HELLER M. és TÁRSA

Budapest, V. ker., Erzsébet-tér 13. szám.

Az 1900. évi párisi világkiállításon
nyert kitüntetés:

ALFA-SEPARATOROK

GRAND PRIX!

Alfa-Separator Részv.-Társaság

Ezelőtt: **PFANHAUSER A.**

Iroda és raktár Gyártelep
Budapest, V., Báthory-utca 4. sz. Budapest, VI., Petneházy-utca 6-8.

Tejgazdasági gépgyár

szállít
mindennemű tejgazdasági eszközöket és gépeket
a legjobb kivitelben, a legmodernebb irányban!

Berendez

Tejtelepeket

Tejszövetkezeteket

Mintatehenészeteket.

* * Árjegyzéket és költségvetéseket díjmentesen küldünk. * *

